

СИСТЕМА ЗА ЗЕМЕДЕЛСКА СЧЕТОВОДНА ИНФОРМАЦИЯ – 2008

СЪДЪРЖАНИЕ

1. Поле на наблюдение и извадка на СЗСИ	3 стр.
2. Нетен доход на стопанствата в СЗСИ през 2008 година	3 стр.
3. Структура на земеделските стопанства в СЗСИ през 2008 година – ИЗП, брой животни, вложен труд	4 стр.
4. Икономически резултати - СЗСИ'2008 – Брутна продукция и разходи	5 стр.
5. Икономически резултати - СЗСИ'2008 – Междинно потребление	6 стр.
6. Икономически резултати - СЗСИ'2008 – Специфични разходи за растениевъдството.	6 стр.
7. Икономически резултати - СЗСИ'2008 – Специфични разходи за животновъдството	7 стр.
8. Икономически резултати - СЗСИ'2008 – Формиране на нетния доход без субсидии	7 стр.
9. Таблица 1 – Средни резултати на стопанствата, наблюдавани в СЗСИ през 2008 г., по икономически размер	8 стр.
10. Таблица 2 – Средни резултати на растениевъдните стопанствата, наблюдавани в СЗСИ през 2008 г., по специализация	9 стр.
11. Таблица 3 – Средни резултати на животновъдните стопанствата, наблюдавани в СЗСИ през 2008 г., по специализация	10 стр.
12. Таблица 4 – Средни резултати на стопанствата, наблюдавани в СЗСИ за периода 2004 – 2008 година	11 стр.
13. Анализ на резултатите от СЗСИ за периода 2004–2008 година	12 стр.
14. Структура на професионалните стопанства в ЕС през 2008 година	13 стр.
15. Брутна продукция на професионалните стопанства в ЕС през 2008 година	14 стр.
16. Икономически резултати на професионалните стопанства в ЕС през 2008 година.	15 стр.
17. Методология, използвани дефиниции	16 стр.
18. Икономически индикатори, съгласно методологията на ЕС за СЗСИ.	19 стр.
19. Използвани съкращения и знаци.	20 стр.

СИСТЕМА ЗА ЗЕМЕДЕЛСКА СЧЕТОВОДНА ИНФОРМАЦИЯ'2008

ПОЛЕ НА НАБЛЮДЕНИЕ И ИЗВАДКА

Системата за земеделска счетоводна информация (СЗСИ) е създадена в Европейския съюз (ЕС) през 1965 г. с регламент 79/65/СЕЕ и има за основна цел ежегодно събиране и обобщаване на информация за доходите на земеделските стопанства.

В полето на наблюдение на СЗСИ в България през 2008 г. се включват 117 572 стопанства с икономически размер над 1 икономическа единица (ик. ед.). Това представлява около ¼ от стопанствата, които формират 80% от общата стандартна разлика (СР) на страната. През 2008 година в извадката на СЗСИ са включени 2001 земеделски стопанства.

Данните в тази публикация представят претеглени средни резултати за професионалните земеделските стопанства през 2008 г.

НЕТЕН ДОХОД НА СТОПАНСТВОТА В СЗСИ през 2008 г.

През 2008 година продължава тенденцията на увеличение на средния нетен доход на професионалните стопанства в страната.

Средният нетен доход на професионалните стопанства през 2008 година е с 16% по-висок от този, реализиран през 2007 г., като достига 13,2 хил. лв.

С най-висок среден нетен доход са стопанствата, специализирани в отглеждането на полски култури (22,4 хил. лв), следвани от тези, специализирани в отглеждането на тревопасни животни (8,8 хил. лв.). Най-нисък нетен доход е реализиран в стопанствата, отглеждащи свине и птици (3,6 хил. лв.).

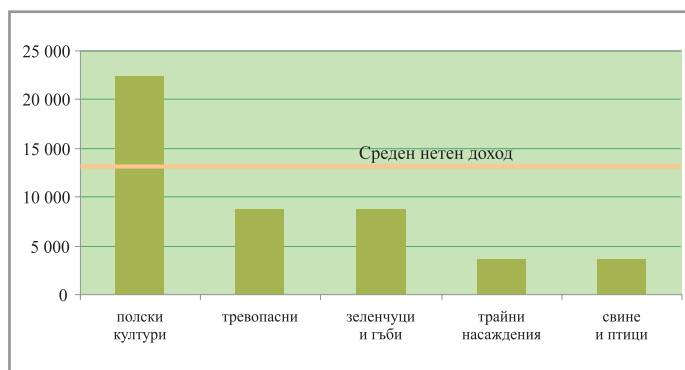
Субсидиите формират над 70% от средния нетен доход. Почти два пъти по-високи субсидии са получени през 2008 г. в сравнение с предходната година.

През 2008 г. средният размер на получените текущи субсидии (без тези за инвестиции) в професионалните стопанства в България достига 9,3 хил. лв.

По-високият размер на субсидиите в растениевъдния сектор (14,4 хил. лв.) спрямо животновъдния (4,2 хил. лв.) отразява по-големия размер на ИЗП в растениевъдните стопанства и оттам на плащането на хектар, което те получават.

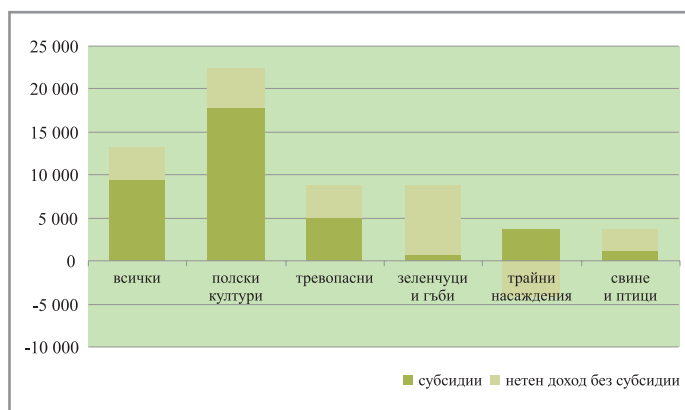
Делът на субсидиите в средния нетен доход варира в зависимост от специализацията на стопанствата, като в тези, специализирани в отглеждането на трайни насаждения, те компенсират отрицателния нетен доход без субсидии.

Графика 1. Среден нетен доход на стопанствата по групи специализация – в лева

Източник: МЗХ, отдел "Агростатистика", СЗСИ'2008

Графика 2. Размер на субсидиите в нетния доход на стопанствата по групи специализация – в лева

Източник: МЗХ, отдел "Агростатистика", СЗСИ'2008

СТРУКТУРА НА ЗЕМЕДЕЛСКИТЕ СТОПАНСТВА – СЗСИ 2008

ИЗП, БРОЙ ЖИВОТНИ, ВЛОЖЕН ТРУД

321 дка е средната ИЗП, като близо 90 % е взета под наем.

Най-висок е дялът на наетата земя в стопанствата с голям (40 ик. ед. и повече) и среден икономически размер (от 8-39 ик. ед.) – съответно 96 и 89% от средната ИЗП. В стопанствата с малък икономически размер (до 8 ик. ед.) използваната собствена земя представлява почти 1/3 от нея.

Най-голям е размерът на средната земеделска площ в стопанствата, специализирани в отглеждането на полски култури – 667 дка. Следват стопанствата, отглеждащи трайни насаждения – 168 дка, и тези с тревопасни животни – 132 дка. Стопанствата, отглеждащи зеленчуци и гъби, използват средно 20 дка, а специализираните в отглеждането на свине и птици – 31 дка.

74 % от средната ИЗП е заета от зърнени и маслодайни култури.

В стопанствата с голям икономически размер (40 ик. ед. и повече) този процент достига 87%, докато в стопанствата с малък икономически размер (до 8 ик. ед.) зърнените и маслодайните култури имат значително по-малък дял в средната ИЗП – едва 37%.

Средно 4 млечни крави, 29 овце-майки, 8 свине и 25 птици се отглеждат в животновъдните стопанства.

Средно 11 говеда и 48 овце има в стопанствата, специализирани в отглеждането на тревопасни животни. В стопанствата, специализирани в отглеждането на свине и птици, има средно по 104 свине и 1 136 птици.

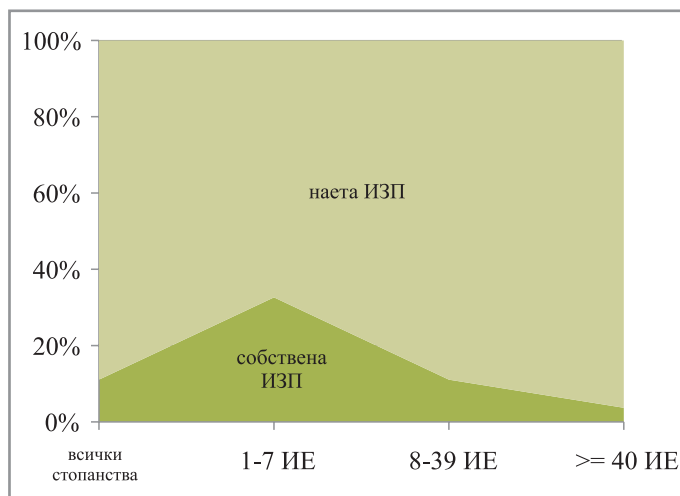
93% от професионалните стопанства не водят счетоводство.

И през 2008 година броят на стопанствата, водещи едностранно или двустранно счетоводство, остава минимален и едва надхвърля 8 хиляди.

Дялът им в групата на стопанствата с икономически размер 40 ик. ед. и повече достига 90%, докато при стопанствата с размер до 8 ик. ед. той е едва 2%.

Дялът на стопанствата, водещи счетоводство варира и в зависимост от специализацията им. Най-висок (21%) е при стопанствата, специализирани в отглеждането на трайни насаждения, но само 1,7% от стопанствата, отглеждащи тревопасни животни, водят счетоводство.

Графика 3. Дял на собствената и наетата ИЗП в средната ИЗП на стопанствата, по групи размер

Източник: МЗХ, отдел "Агростатистика", СЗСИ'2008

Обемът на труда, вложен в земеделските стопанства, е равен на еквивалента на труда на двама целогодишно заети работници на пълен работен ден. Половината от него се извършва от неплатена работна ръка.

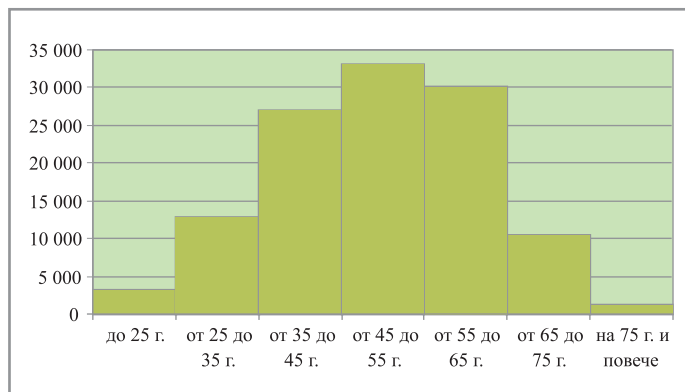
Най-много труд се влага в стопанствата, специализирани в отглеждането на трайни насаждения – почти 3 годишни работни единици (ГРЕ). При останалите специализации вложеният труд е около средния за страната – 2 ГРЕ.

В животновъдните стопанства дялът на труда, вложен от неплатена работна ръка е 68%, а в растениевъдните – близо 40%.

В растениевъдните стопанства най-голяма площ се обработва от 1 ГРЕ в тези, специализирани в отглеждането на полски култури – 279 дка, следвани от стопанствата, отглеждащи трайни насаждения – 59 дка и зеленчуци и гъби – 9 дка.

Средната възраст на управителите на професионалните стопанства през 2008 г. е 49 години.

Графика 4. Възрастова структура на управителите на земеделските стопанства – брой по възрастови групи

Източник: МЗХ, отдел "Агростатистика", СЗСИ'2008

ИКОНОМИЧЕСКИ РЕЗУЛТАТИ – СЗСИ'2008

БРУТНА ПРОДУКЦИЯ И РАЗХОДИ

Увеличението на средната брутна продукция през 2008 г. спрямо предходната година е над 20%.

Професионалните земеделски стопанства са произвели средна БП през 2008 г. в размер на 53 хил. лв., като тя е средно 21 хил. лв. в малките стопанства (до 8 ик. ед.) и достига 912 хил. лв. в големите (40 ик. ед и повече).

Стойността на средната БП в растениевъдните стопанства е над 2 пъти по-висока от тази, произведена в стопанствата, специализирани в отглеждането на животни.

Най-висока стойност има средната БП в стопанствата, специализирани в отглеждането на полски култури – 78 хил. лв., а най-ниска – в стопанствата, отглеждащи тревопасни животни – 27 хил.лв.

65% от средната брутна продукция на професионалните стопанства е от растениевъдство.

Средната БП в професионалните стопанства се формира, както следва: 65% продукция от растениевъдство, 27% продукция от животновъдство и 8% други приходи.

При стопанствата с малък размер (до 8 ик. ед.) дялът на БП от растениевъдство е малко над ½ от средната БП. С нарастване на размера на стопанствата този дял се увеличава, достигайки 75% в стопанствата с голям икономически размер (40 ик. ед и повече).

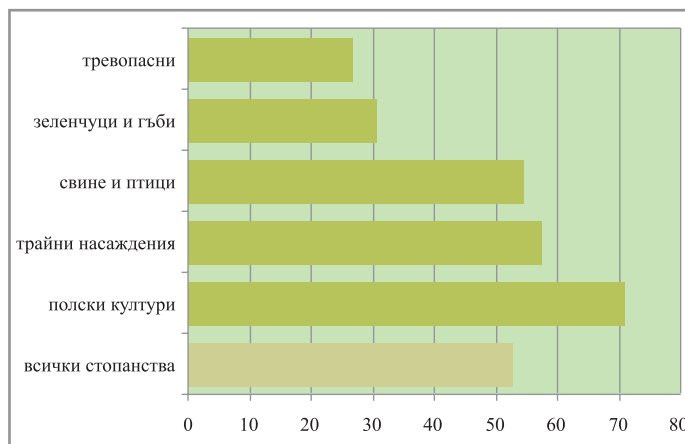
В стопанствата, специализирани в отглеждането на селскостопански животни, най-висок дял в средната БП от животновъдство има продукцията от краве мляко - 34%, а в растениевъдните стопанства БП от зърнени култури достига 45% от средната БП от растениевъдство.

Два пъти по-високи са разходите на растениевъдните стопанства спрямо животновъдните.

През 2008 г. средните разходи на професионалните стопанства достигат 48,7 хил. лв., което е с 30% повече спрямо 2007 г. В растениевъдните стопанства те са 69 хил. лв., а в животновъдните - 28,7 хил. лв.

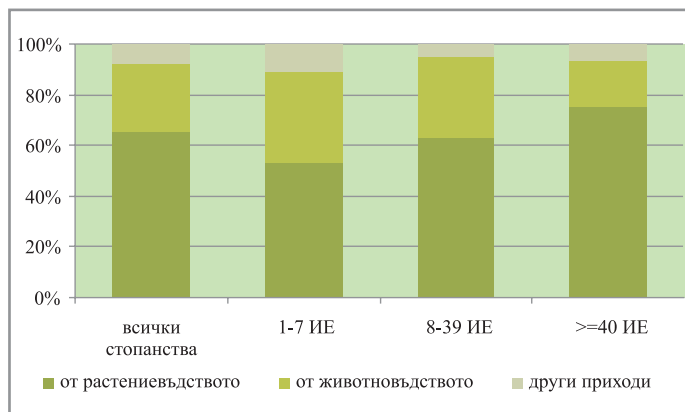
Най-голям остава дялът на специфичните разходи – около 40%, а ¼ от разходите са за наем на земя, труд и капитал. В растениевъдните стопанства общите разходи за дейността (горива, енергия, вода, услуги и др.) имат най-висок дял близо 32%, докато в животновъдните стопанства те са само 20%.

Графика 5. Средна БП (хил. лв.) по специализация на стопанствата

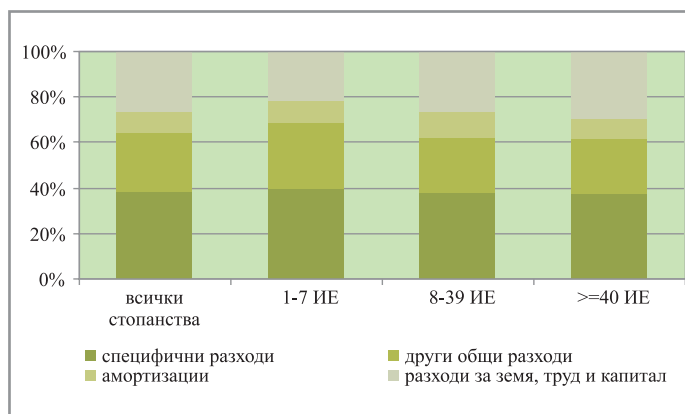
Източник: МЗХ, отдел "Агростатистика", СЗСИ'2008

Графика 6. Структура на БП по икономически размер на стопанствата

Източник: МЗХ, отдел "Агростатистика", СЗСИ'2008

Графика 7. Структура на разходите по икономически размер на стопанствата

Източник: МЗХ, отдел "Агростатистика", СЗСИ'2008

ИКОНОМИЧЕСКИ РЕЗУЛТАТИ – СЗСИ 2008

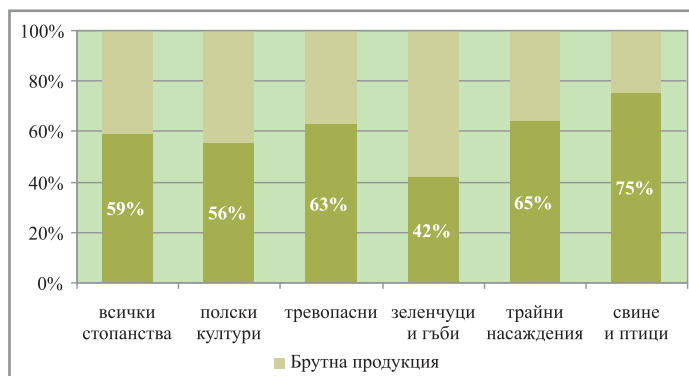
МЕЖДИННО ПОТРЕБЛЕНИЕ

Междинното потребление достига близо 60% от брутната продукция.

През 2008 г. междинното потребление средно за всички професионални стопанства достига 31,2 хил. лв. Най-голямо като абсолютна стойност е в стопанствата, специализирани в отглеждането на полски култури.

Междинното потребление нараства спрямо 2007 г. с 25%, като този ръст се дължи на растениевъдните стопанства. В стопанствата, специализирани в отглеждането на свине и птици, междинното потребление намалява с 11%, което се дължи основно на намаляването на специфичните разходи.

Графика 8. Дял на междинното потребление в БП по специализация на стопанствата

Източник: МЗХ, отдел "Агростатистика", СЗСИ 2008

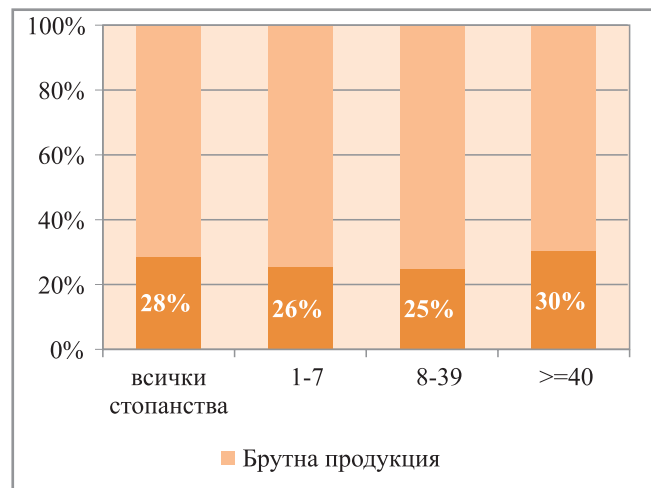
СПЕЦИФИЧНИ РАЗХОДИ ЗА РАСТЕНИЕВЪДСТВО

61% от специфичните разходи в растениевъдството на стопанствата, специализирани в отглеждането на земеделски култури, са за торове и препарати.

През 2008 г. специфичните разходи за растениевъдство в растениевъдните стопанства бележат ръст от 36% спрямо 2007 г. и достигат близо 18,7 хил. лв.

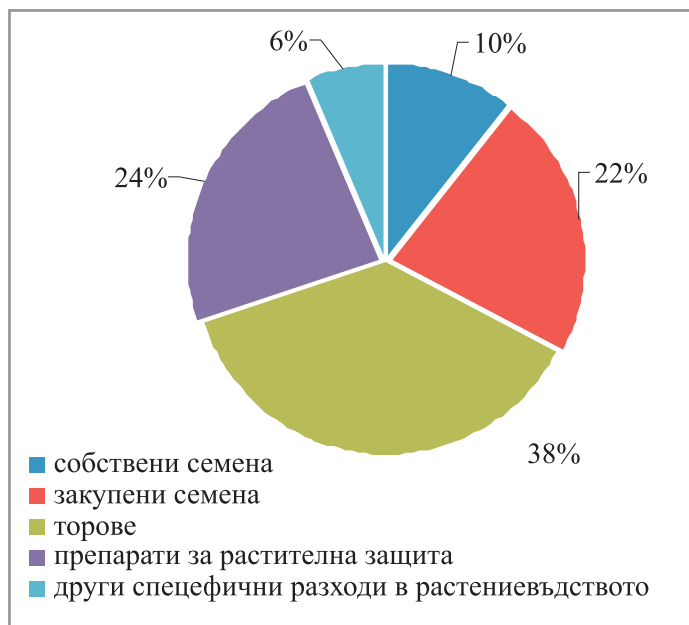
Ръст се наблюдава както във всички компоненти на специфичните разходи, така и за средните стойности на стопанствата от различните специализации. Най-висок е ръстът на специфичните разходи на стопанствата, специализирани в отглеждането на зеленчуци и гъби, близо 50%.

Графика 10. Специфични разходи за растениевъдство в БП от растениевъдство по икономически размер на стопанствата

Източник: МЗХ, отдел "Агростатистика", СЗСИ 2008

Графика 9. Структура на специфичните разходи за растениевъдство в растениевъдните стопанства

Източник: МЗХ, отдел "Агростатистика", СЗСИ 2008

Делът на разходите за собствени семена остава 10% за всички стопанства, но в стопанствата, специализирани в отглеждането на зеленчуци и гъби, той е под 1%. От друга страна в тези стопанства над 40% от специфичните разходи са за закупуване на семена.

Делът на разходите за торове и препарати остава значителен и през 2008 г., като в стопанствата, отглеждащи трайни насаждения, 42% от специфичните разходи са за препарати за растителна защита.

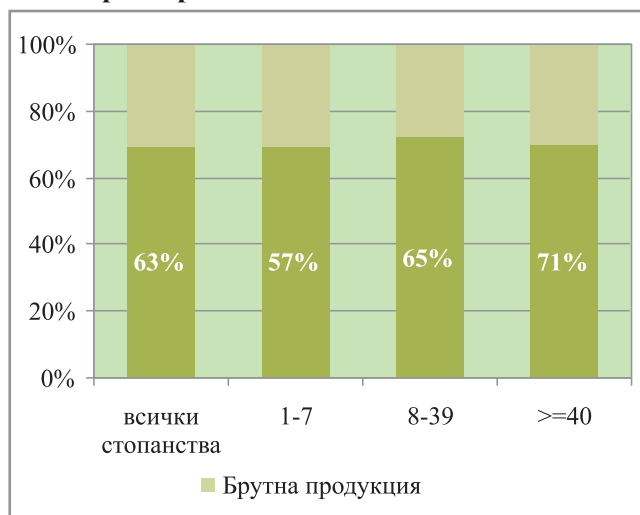
ИКОНОМИЧЕСКИ РЕЗУЛТАТИ – СЗСИ 2008

СПЕЦИФИЧНИ РАЗХОДИ ЗА ЖИВОТНОВЪДСТВО

92% от специфичните разходи в животновъдството са за фуражи.

През 2008 г. специфичните разходи за животновъдство в животновъдните стопанства достигат около 16 хил. лв., което е с около 2% по-малко спрямо 2007 г. Сериозен спад от около 14% регистрират стопанствата, специализирани в отглеждането на свине и птици, докато специфичните разходи за животновъдство в стопанствата, отглеждащи говеда, овце или кози нарастват с близо 10%.

Графика 12. Специфични разходи за животновъдство в БП от животновъдство по икономически размер на стопанствата

Източник: МЗХ, отдел "Агростатистика", СЗСИ'2008

Графика 11. Структура на специфичните разходи в животновъдните стопанства

Източник: МЗХ, отдел "Агростатистика", СЗСИ'2008

Структурата на специфичните разходи за животновъдство се запазва спрямо 2007 г., като разходите за закупуване на фураж представляват над 70% от общите специфични разходи. Близо ¼ от стопанствата, специализирани в отглеждането на животни, използват само закупен фураж.

Само закупен фураж използват повече от ½ от стопанствата, отглеждащи свине и птици. Едва 2 300 животновъдни стопанства използват само собствен фураж.

ФОРМИРАНЕ НА НЕТНИЯ ДОХОД БЕЗ СУБСИДИИ

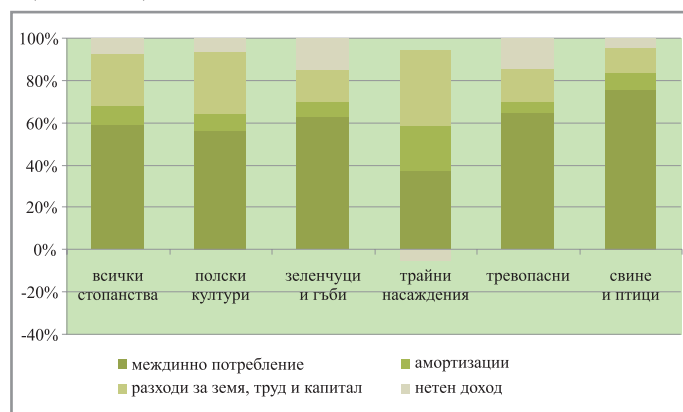
Делът на нетния доход без субсидии в БП намалява до 8% през 2008 година.

Делът на нетния доход без субсидии в БП е най-висок в стопанствата, специализирани в отглеждането на зеленчуци и гъби и на тревопасни животни – около 15%, докато в стопанствата, специализирани в отглеждането на трайни насаждения, разходите надвишават БП и нетният доход без субсидии е отрицателен.

Най-висок е делът на междинното потребление в стопанствата, отглеждащи свине и птици, където поглъща ¾ от БП.

Делът на разходите за амортизация и разходите за земя, труд и капитал са най-високи в стопанствата, специализирани в отглеждането на трайни насаждения.

Графика 13. Формиране на НД без субсидии по специализация на стопанствата

Източник: МЗХ, отдел "Агростатистика", СЗСИ'2008

**Таблица 1. СЗСИ'2008 Средни резултати на стопанствата, наблюдавани в СЗСИ,
по икономически размер**

Наименование	Ед. мярка	Всички стопанства	икономически размер (в икономически единици - ИЕ)		
			от 1 до 7 ИЕ	от 8 до 39 ИЕ	>= 40 ИЕ
Стопанства в съвкупността	брой	117 572	106 328	7 911	3 333
Използвана земеделска площ	дка	320,75	75,00	720,04	7 212,89
от която наета	дка	285,63	50,71	639,71	6 939,70
Площи, заети с:					
зърнени култури	дка	163,18	20,02	358,34	4 267,08
маслодайни култури	дка	72,76	8,08	114,62	2 036,69
трайни насаждения	дка	12,31	4,08	38,52	212,49
зеленчуци	дка	1,33	0,70	3,24	16,74
Животни					
говеда и биволи	брой глави	5	3	23	34
овце	брой глави	21	19	38	49
Работна ръка					
еквивалент на пълна заетост	брой ГРЕ	2,21	1,63	3,70	17,13
от която неплатена	брой ГРЕ	1,17	1,22	0,93	0,27
Възраст на управителя	години	49	49	48	54
Икономически резултати					
+ Брутна продукция	лв.	52 602,95	20 710,19	119 170,81	912 030,85
от растениевъдството	лв.	34 438,39	10 994,73	75 401,22	685 101,37
от животновъдството	лв.	14 171,77	7 499,05	38 375,86	169 592,67
други приходи	лв.	3 992,79	2 216,41	5 393,73	57 336,81
- Междинно потребление - общо	лв.	31 161,83	12 205,64	72 396,87	538 021,17
специфични разходи в растениевъдството	лв.	9 726,16	2 809,90	18 935,67	208 506,62
специфични разходи в животновъдството	лв.	8 938,36	4 267,71	25 088,66	119 606,06
други общи разходи	лв.	12 497,31	5 128,03	28 372,54	209 908,49
+ Баланс на текущи субсидии и данъци	лв.	9 137,66	2 483,35	22 846,50	188 882,34
данъци и такси	лв.	119,30	31,20	255,42	2 606,61
субсидии	лв.	9 256,96	2 514,55	23 101,92	191 488,95
= Брутен доход	лв.	30 578,78	10 987,90	69 620,44	562 892,02
- Амортизации	лв.	4 577,76	1 672,05	13 191,78	76 828,85
= Нетна добавена стойност	лв.	26 001,02	9 315,85	56 428,66	486 063,17
- Разходи за земя, труд и капитал	лв.	12 931,28	3 872,38	31 300,60	258 324,87
разходи за заплати и осигуровки	лв.	7 091,65	2 919,33	18 479,08	113 167,05
наем за земя	лв.	4 408,03	614,99	7 586,52	117 868,00
лихви	лв.	1 431,60	338,06	5 235,00	27 289,82
+ Субсидии за инвестиции	лв.	132,85	0,00	742,19	2 924,74
= Нетен доход	лв.	13 202,59	5 443,47	25 870,25	230 663,04
Елементи от баланса (в края на периода)					
Дълготрайни материални активи - общо	лв.	60 513,63	29 712,63	215 310,64	675 698,05
земеделска земя и трайни насаждения	лв.	18 657,01	12 224,36	65 625,54	112 387,29
сгради	лв.	14 534,83	7 283,37	59 124,71	140 032,26
машини	лв.	21 251,93	5 954,01	71 160,66	390 819,79
животни в основните стада	лв.	5 733,69	3 952,06	19 029,45	31 012,52
Краткотрайни активи - общо	лв.	33 974,46	14 411,87	86 093,23	534 346,51
животни	лв.	2 948,14	1 826,64	7 143,32	28 768,38
други	лв.	31 026,32	12 585,23	78 949,91	505 578,13
Заеми и задължения - общо	лв.	19 188,52	4 024,54	69 019,58	384 667,57
дългосрочни	лв.	10 975,41	2 464,16	44 131,54	203 800,35
краткосрочни	лв.	8 213,11	1 560,38	24 888,04	180 867,22
ПоказателиИ					
Нетна добавена стойност на ГРЕ	лв./ГРЕ	11 765,17	5 715,25	15 250,99	28 374,97
Брутна продукция на дка	лв./дка	164,00	276,14	165,51	126,44
Разходи на дка	лв./дка	151,74	236,67	162,34	121,06
Субсидии на дка	лв./дка	29,27	33,53	33,11	26,95

Източник: МЗХ, отдел "Агостатистика", Система за земеделска счетоводна информация'2008

Таблица 2. СЗСИ'2008 Средни резултати на растениевъдните стопанства по специализация

Наименование	Ед. мярка	Всички стопанства	специализирани в:		
			полски култури	зеленчуци и гъби	трайни насаждения
Стопанства в съвкупността	брой	58 279	44 851	7 329	6 099
Използвана земеделска площ	дка	533,14	666,72	19,54	168,04
от която наета	дка	487,96	619,35	10,42	95,59
Площи, заети с:					
зърнени култури	дка	307,99	396,21	6,12	22,02
пшеница	дка	204,43	263,23	4,49	12,31
ечемик	дка	44,77	57,42	0,56	4,83
маслодайни култури	дка	143,58	185,35	2,78	5,59
слънчоглед	дка	128,11	165,42	1,76	5,59
зеленчуци	дка	2,63	2,53	5,37	0,09
трайни насаждения	дка	24,31	14,02	1,61	127,25
Работна ръка					
еквивалент на пълна заетост	брой ГРЕ	2,40	2,39	2,11	2,84
от която неплатена	брой ГРЕ	0,96	0,95	1,12	0,81
Възраст на управителя	години	49	49	48	49
Икономически резултати					
+ Брутна продукция	лв.	73 340,56	77 871,04	54 968,16	62 101,83
от растениевъдство	лв.	64 323,22	70 782,17	30 523,85	57 440,97
зърнени култури	лв.	29 082,48	37 493,21	625,77	1 427,04
маслодайни култури	лв.	12 130,23	15 672,27	357,55	229,59
трайни насаждения	лв.	7 024,38	3 363,29	877,86	41 333,48
други приходи (вкл.от животновъдството)	лв.	9 017,34	7 088,87	24 444,31	4 660,86
- Междинно потребление - общо	лв.	40 518,37	43 447,04	34 608,49	26 083,13
специфични разходи в растениевъдството	лв.	18 684,96	21 176,10	11 105,90	9 473,02
собствени семена	лв.	1 946,69	2 486,37	52,66	253,96
закупени семена	лв.	4 168,84	4 534,89	4 717,74	817,32
торове	лв.	6 983,06	8 486,91	1 737,14	2 227,89
препарати за растителна защита	лв.	4 376,37	4 768,17	2 299,82	3 990,45
други специфични разходи в растениевъдството	лв.	1 210,00	899,76	2 298,54	2 183,40
други (вкл.специфични разходи в животновъдството)	лв.	21 833,41	22 270,94	23 502,59	16 610,11
+ Баланс на текущи субсидии и данъци	лв.	14 176,60	17 448,70	487,42	6 564,05
данъци и такси	лв.	198,00	222,83	149,67	73,52
субсидии	лв.	14 374,60	17 671,53	637,09	6 637,57
= Брутен доход	лв.	46 998,79	51 872,70	20 847,09	42 582,75
- Амортизация	лв.	7 185,53	6 674,64	3 872,04	14 924,26
= Нетна добавена стойност	лв.	39 813,26	45 198,06	16 975,05	27 658,49
- Разходи за земя, труд и капитал	лв.	21 323,58	22 940,13	8 290,35	25 097,45
разходи за заплати и осигуровки	лв.	10 844,13	10 735,12	6 590,22	16 757,59
наем за земя	лв.	8 160,11	10 279,66	214,54	2 121,28
лихви	лв.	2 319,34	1 925,35	1 485,59	6 218,58
+ Субсидии за инвестиции	лв.	257,95	174,43	8,81	1 171,50
= Нетен доход	лв.	18 747,63	22 432,36	8 693,51	3 732,54
Елементи от баланса (в края на периода)					
Дълготрайни материални активи	лв.	82 601,11	63 733,52	55 787,62	253 571,11
земеделска земя и трайни насаждения	лв.	30 520,64	18 287,57	20 983,09	131 941,54
сгради	лв.	15 309,08	10 770,13	19 164,07	44 055,25
машини	лв.	35 256,09	33 129,42	15 359,12	74 804,96
Краткотрайни активи (общо)	лв.	48 186,49	49 528,41	21 106,68	70 859,34
Заеми и задължения - общо	лв.	30 865,41	24 247,04	26 596,16	84 665,97
дългосрочни	лв.	17 737,72	10 872,31	21 639,91	63 535,60
краткосрочни	лв.	13 127,69	13 374,73	4 956,25	21 130,37
Показатели					
Нетна добавена стойност на ГРЕ	лв./ГРЕ	16 588,86	18 911,32	8 045,05	9 738,90
Брутна продукция на дка	лв./дка	137,56	116,80	2 813,11	369,57
Разходи на дка	лв./дка	129,47	109,58	2 393,60	393,39
Субсидии на дка	лв./дка	27,45	26,77	33,06	46,47

Източник: МЗХ, отдел "Агостатистика", Система за земеделска счетоводна информация'2008

Таблица 3. СЗСИ'2008 Средни резултати на животновъдните стопанства по специализация

Наименование	Ед. мярка	Всички стопанства	специализирани в:	
			тревовасни	свине и птици
Стопанства в съвкупността	брой	59 293	47 710	11 583
Използвана земеделска площ	дка	112,00	131,71	30,81
Брой животни:				
Говеда и биволи	брой глави	9	11	0
млечни крави и биволици	брой глави	4	5	0
Овце	брой глави	39	48	1
овце-майки	брой глави	29	36	1
Свине	брой глави	8	0	104*
Птици	брой глави	25	0	1 136*
Работна ръка				
еквивалент на пълна заетост	брой ГРЕ	2,03	2,05	1,92
от която неплатена	брой ГРЕ	1,39	1,47	1,05
Възраст на управителя	години	49	49	51
Икономически резултати				
+ Брутна продукция	лв.	32 219,97	26 782,98	54 614,74
от животновъдство	лв.	25 651,01	20 329,64	47 569,53
от краве мляко	лв.	8 799,70	10 876,16	246,82
от овче мляко	лв.	1 873,43	2 317,75	43,28
други приходи (вкл.от растениевъдство)	лв.	6 568,96	6 453,34	7 045,21
- Междинно потребление - общо	лв.	21 965,30	17 300,50	41 179,45
специфични разходи в животновъдството	лв.	15 963,63	11 832,13	32 981,14
фуражи	лв.	14 735,68	10 958,73	30 292,80
от които закупени	лв.	11 648,47	7 462,40	28 890,75
други специфични разходи в животновъдството	лв.	1 227,95	873,40	2 688,34
други (вкл.специфични разходи в растениевъдството)	лв.	6 001,67	5 468,37	8 198,31
+ Баланс на текущи субсидии и данъци	лв.	4 184,91	4 954,07	1 016,76
данъци и такси	лв.	41,93	29,05	94,99
субсидии	лв.	4 226,84	4 983,12	1 111,75
= Брутен доход	лв.	14 439,58	14 436,55	14 452,05
- Амортизация	лв.	2 014,58	1 410,14	4 504,25
= Нетна добавена стойност	лв.	12 425,00	13 026,41	9 947,80
- Разходи за земя, труд и капитал	лв.	4 682,52	4 267,70	6 391,17
разходи за заплати и осигуровки	лв.	3 403,35	3 144,56	4 469,30
наем за земя	лв.	720,12	798,43	397,60
лихви	лв.	559,05	324,71	1 524,27
+ Субсидии за инвестиции	лв.	9,89	0,35	49,21
= Нетен доход	лв.	7 752,37	8 759,06	3 605,84
Елементи от баланса (в края на периода)				
Дълготрайни материални активи	лв.	38 803,88	35 878,31	50 854,21
земеделска земя и трайни насаждения	лв.	6 996,27	6 604,97	8 608,06
сгради	лв.	13 773,83	11 706,01	22 291,11
машини	лв.	7 487,27	5 176,88	17 003,68
животни от основни стада	лв.	10 378,21	12 309,21	2 424,44
Краткотрайни активи (общо)	лв.	20 005,47	17 260,49	31 311,99
животни	лв.	5 183,76	3 204,04	13 338,17
други	лв.	14 821,71	14 056,45	17 973,82
Заеми и задължения - общо	лв.	7 711,32	3 826,43	23 713,01
дългосрочни	лв.	4 328,74	2 392,21	12 305,22
краткосрочни	лв.	3 382,58	1 434,22	11 407,79
Показатели				
Нетна добавена стойност на ГРЕ	лв./ГРЕ	6 120,69	6 354,35	5 181,15
Брутна продукция на дка	лв./дка	287,68	203,35	1 772,63
Разходи на дка	лв./дка	255,91	174,46	1 690,19
Субсидии на дка	лв./дка	37,83	37,84	37,68

Източник: МЗХ, отдел "Агостатистика", Система за земеделска счетоводна информация'2008

* Средният брой свине и птици са изчислени на база брой свине и птици в стопанствата, отглеждащи съответния вид животни.

Таблица 4. Резултатите от СЗСИ за периода 2004 - 2008 година

Наименование	Ед. мярка	2004	2005	2006	2007	2008
Стопанства в съвкупността	брой	133 981	118 088	117 939	117 793	117 572
Използвана земеделска площ	дка	214,10	249,74	237,40	325,80	320,75
от която наета	дка	129,50	224,00	208,40	289,70	285,63
Площи, заети с:						
зърнени култури	дка	130,70	151,97	135,70	123,40	163,18
маслодайни култури	дка	45,20	51,56	57,20	67,70	72,76
трайни насаждения	дка	5,50	7,86	10,90	8,90	12,31
зеленчуци	дка	2,30	2,16	2,70	1,10	1,33
Животни						
говеда и биволи	брой глави	5	5	6	6	5
овце	брой глави	8	11	12	16	21
Работна ръка						
еквивалент на пълна заетост	брой ГРЕ	2,10	2,25	2,00	2,10	2,21
от която неплатена	брой ГРЕ	1,10	1,02	1,10	1,20	1,17
Възраст на управителя	години	57	47	48	42	49
Икономически резултати						
+ Брутна продукция	лв.	28 347,80	32 379,03	36 337,30	43 474,80	52 602,95
от растениевъдството	лв.	16 214,30	19 546,02	20 345,40	25 712,40	34 438,39
от животновъдството	лв.	10 217,60	9 816,73	14 652,30	15 000,90	14 171,77
други приходи	лв.	1 916,00	3 012,21	1 339,50	2 761,40	3 992,79
- Междинно потребление - общо	лв.	15 550,60	17 469,05	21 366,10	24 882,50	31 161,83
специфични разходи в растениевъдството	лв.	4 163,80	4 976,84	4 760,10	7 225,60	9 726,16
специфични разходи в животновъдството	лв.	5 964,00	4 563,34	8 996,80	9 047,80	8 938,36
други общи разходи	лв.	5 422,80	7 928,87	7 609,20	8 609,10	12 497,31
+ Баланс на текущи субсидии и данъци	лв.	455,00	482,34	1 009,10	5 139,60	9 137,66
данъци и такси	лв.	:	211,98	67,40	266,40	119,30
субсидии	лв.	:	694,32	1 076,50	5 406,00	9 256,96
= Брутен доход	лв.	13 252,20	15 392,32	15 980,30	23 731,90	30 578,78
- Амортизации	лв.	2 375,20	2 937,28	3 125,90	4 019,80	4 577,76
= Нетна добавена стойност	лв.	10 877,00	12 455,04	12 854,40	19 712,00	26 001,02
- Разходи за земя, труд и капитал	лв.	5 203,60	6 924,12	7 179,90	8 497,10	12 931,28
разходи за заплати и осигуровки	лв.	3 335,70	4 363,24	4 840,30	4 901,80	7 091,65
наем за земя	лв.	1 563,80	1 929,15	1 958,30	2 951,20	4 408,03
лихви	лв.	304,20	631,72	381,30	644,10	1 431,60
+ Субсидии за инвестиции	лв.	147,00	113,83	83,00	140,80	132,85
= Нетен доход	лв.	5 820,40	5 644,76	5 757,50	11 355,70	13 202,59
Елементи от баланса (в края на периода)						
Дълготрайни материални активи - общо	лв.	27 609,30	37 987,10	56 087,00	50 680,30	60 513,63
земеделска земя и трайни насаждения	лв.	7 649,60	8 400,79	10 916,60	17 090,30	18 657,01
сгради	лв.	7 941,60	11 718,49	10 474,50	12 197,60	14 534,83
машини	лв.	8 761,40	13 151,85	12 251,60	15 739,80	21 251,93
животни в основните стада	лв.	3 256,80	4 365,34	22 444,30	5 652,60	5 733,69
Краткотрайни активи - общо	лв.	26 318,80	18 851,55	23 699,90	31 292,40	33 974,46
животни	лв.	3 196,40	2 732,29	2 876,30	2 912,60	2 948,14
други	лв.	23 122,50	16 119,26	20 823,60	28 379,80	31 026,32
Заеми и задължения - общо	лв.	15 351,70	8 956,45	7 121,80	14 444,10	19 188,52
дългосрочни	лв.	1 728,30	4 702,46	3 675,30	8 325,70	10 975,41
краткосрочни	лв.	13 623,40	4 253,99	3 446,50	5 816,40	8 213,11
Показатели						
Нетна добавена стойност на ГРЕ	лв./ГРЕ	5 273,50	5 540,24	6 279,06	9 475,30	11 765,17
Брутна продукция на дка	лв./дка	132,40	129,65	153,05	133,50	164,00
Разходи на дка	лв./дка	108,10	109,43	133,40	114,80	151,74
Субсидии на дка	лв./дка	:	3,24	4,88	17,00	29,27

Източник: МЗХ, отдел "Агростатистика", Система за земеделска счетоводна информация 2004-2008

АНАЛИЗ НА РЕЗУЛТАТИТЕ СЗСИ'04 – СЗСИ'08

Размерът на стопанствата, включени в СЗСИ постепенно нараства.

През последните 5 години броят на професионалните стопанства в България намалява с 12%, докато средната им ИЗП се увеличава с близо 50%. Макар и колебливо, в периода 2004 – 2008 г., тя нараства от 214 дка до близо 321 дка. Делът на наетата ИЗП достига 90% през 2005 г. и оттогава се запазва.

От друга страна използваният труд средно за всички стопанства се колебае в границите от 2 до 2,25 годишни работни единици, около 50% от които остават неплатена работна ръка.

Брутната продукция се увеличава с 86%.

За пет години брутната продукция се увеличава неравномерно, като продукцията от растениевъдство и други дейности се удвоява, докато продукцията от животновъдство се увеличава само с 39%.

Разходите се удвояват.

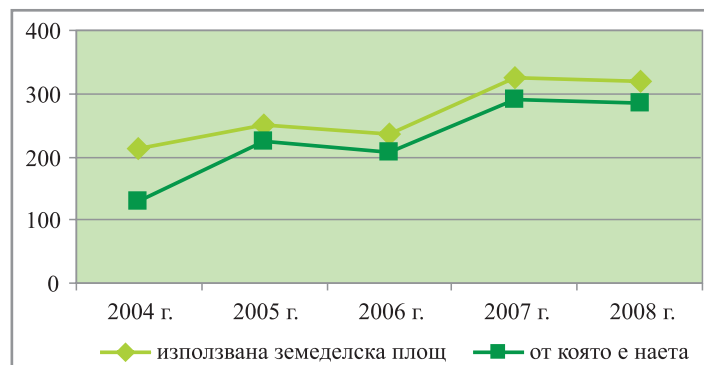
Междинното потребление бележи 100% ръст, като от 15,5 хил. лв. през 2004 г. достига до 31,2 хил. лв. през 2008 г. Отново значително по-ниско (около 50%) е увеличението на специфичните разходи в животновъдството. Разходите за земя, труд и капитал нарастват със 150%, а тези за амортизации - с над 90%.

Нетният доход нараства със 127 % вследствие на субсидиите от ЕС.

По-бързият темп на нарастване на разходите спрямо брутната продукция води до спад в нетния доход без субсидии. Този доход варира между 4 и 6 хил. лева, като през 2008 г. е най-нисък.

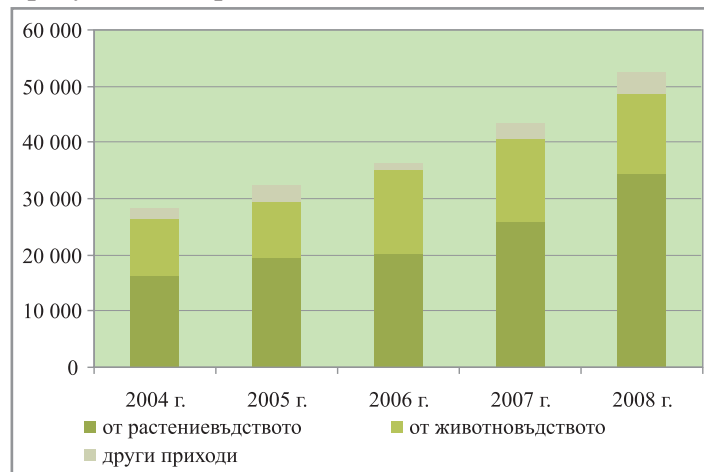
По-високите разходи са компенсирани в средния нетен доход на стопанствата благодарение на субсидиите, които бележат значителен ръст през 2007 г., когато започват да се отчитат и получаваните от стопаните субсидии от ЕС. В първата година от членството на България в ЕС субсидиите нарастват 5 пъти спрямо 2006 г., а през 2008 г. делът им в нетния доход достига 70%.

Графика 14. Изменение на ИЗП в периода 2004 – 2008 година

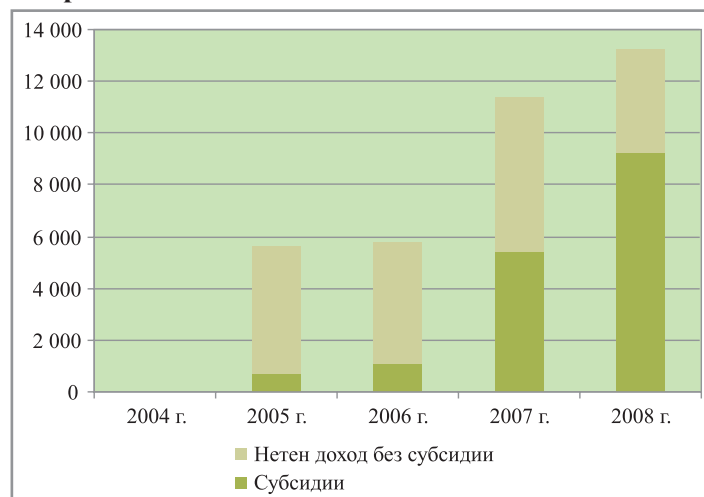
Източник: МЗХ, отдел "Агостатистика", СЗСИ'2004-2008

Графика 15. Изменение на елементите на брутната продукция в периода 2004 – 2008 година

Източник: МЗХ, отдел "Агостатистика", СЗСИ'2004-2008

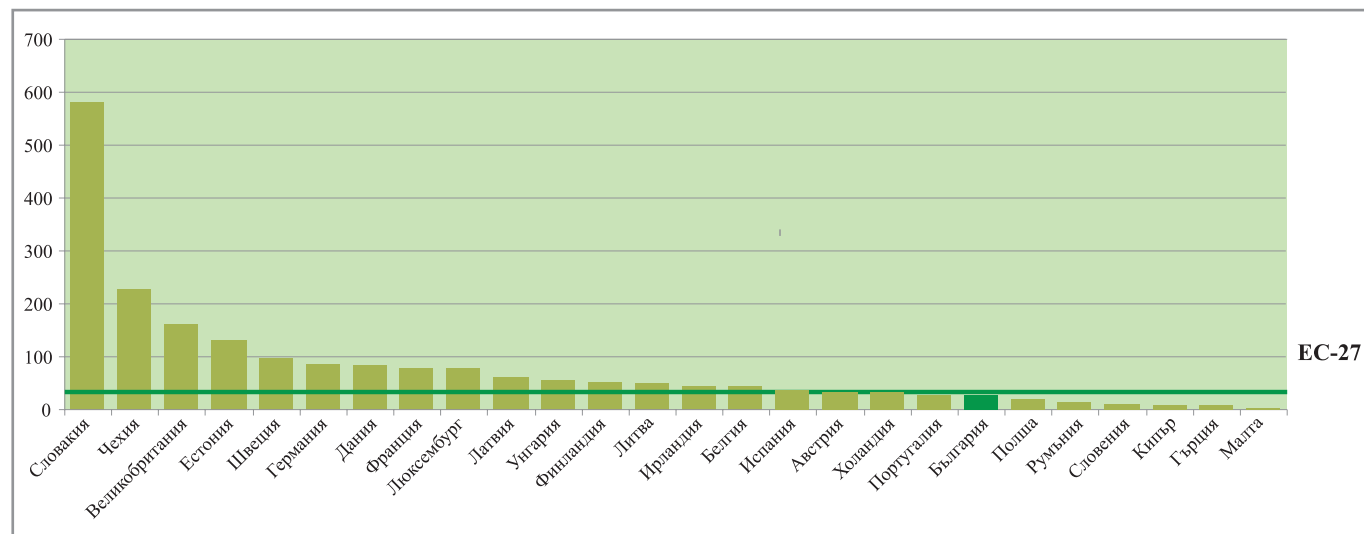
Графика 16. Изменение на нетния доход и субсидиите в периода 2004 – 2008 година

Източник: МЗХ, отдел "Агостатистика", СЗСИ'2004-2008

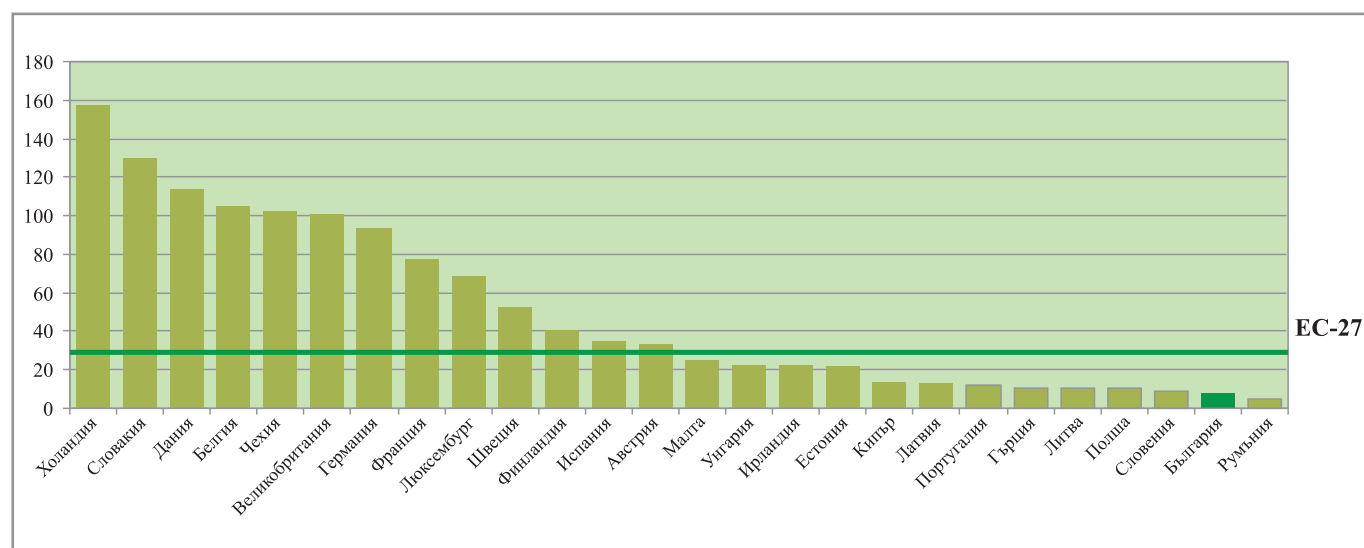
СТРУКТУРА НА ПРОФЕСИОНАЛНИТЕ СТОПАНСТВА В ЕС през 2008 г.

Графика 17. Използвана земеделска площ (ха)

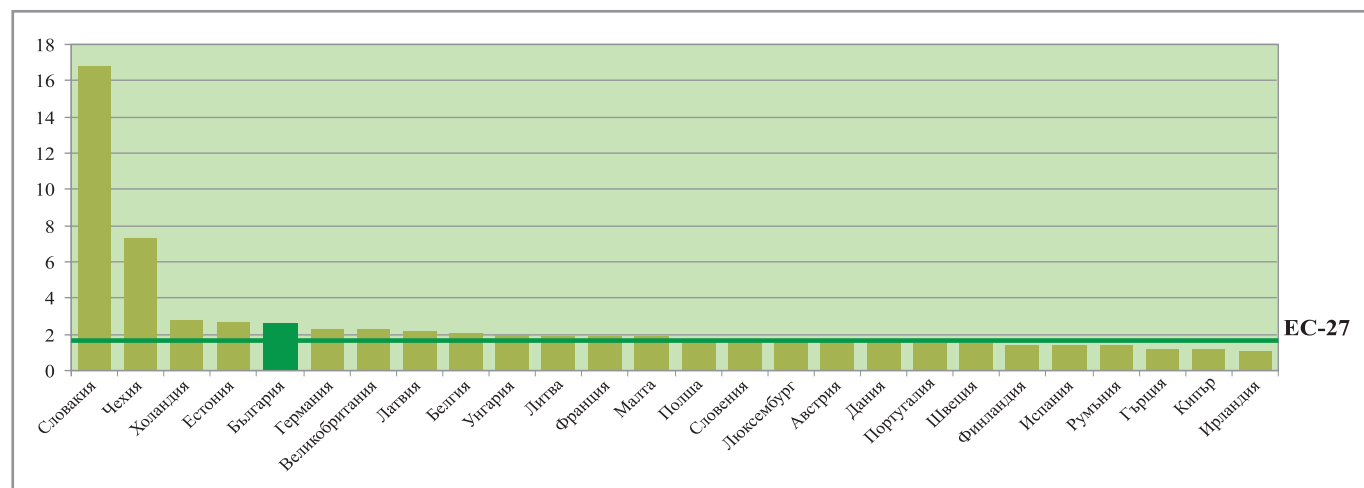
Източник: EU FADN Database - 2008

Графика 18. Икономически размер на стопанствата – икономически единици

Източник: EU FADN Database - 2008

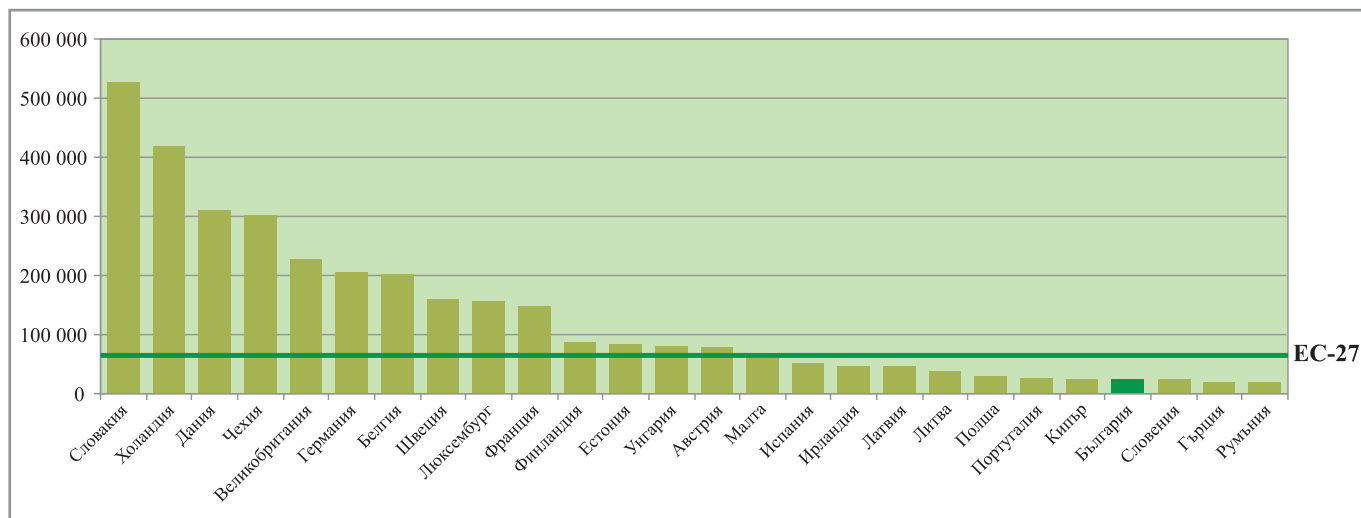
Графика 19. Вложен труд – общо (ГРЕ)

Източник: EU FADN Database - 2008

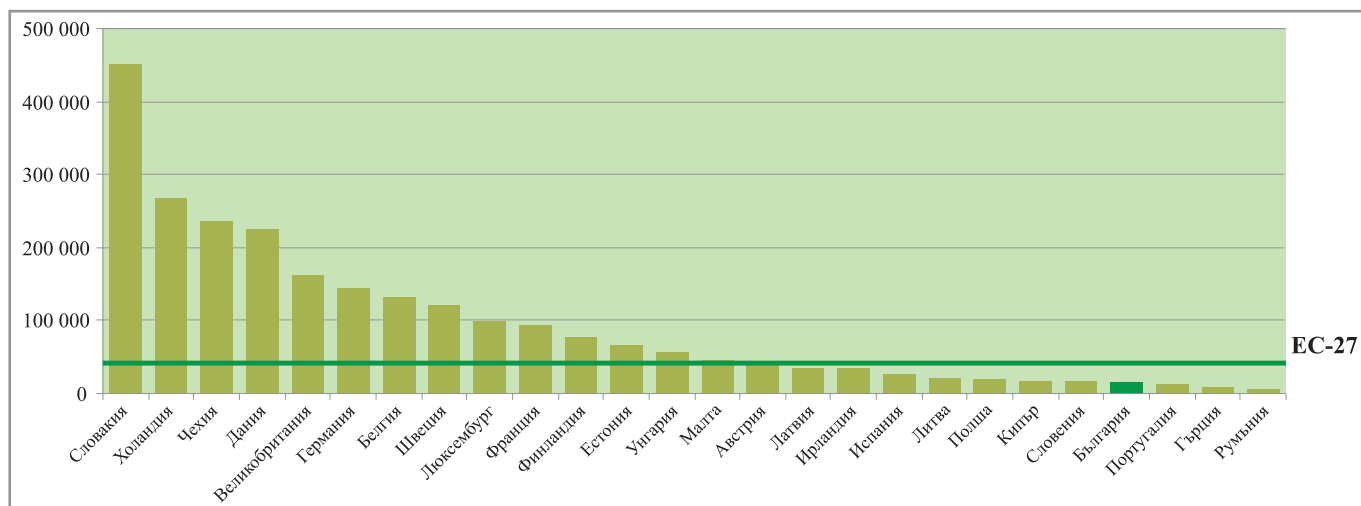
БРУТНА ПРОДУКЦИЯ НА ПРОФЕСИОНАЛНИТЕ СТОПАНСТВА В ЕС през 2008 г.

Графика 20. Средна брутна продукция на стопанствата в ЕС - евро

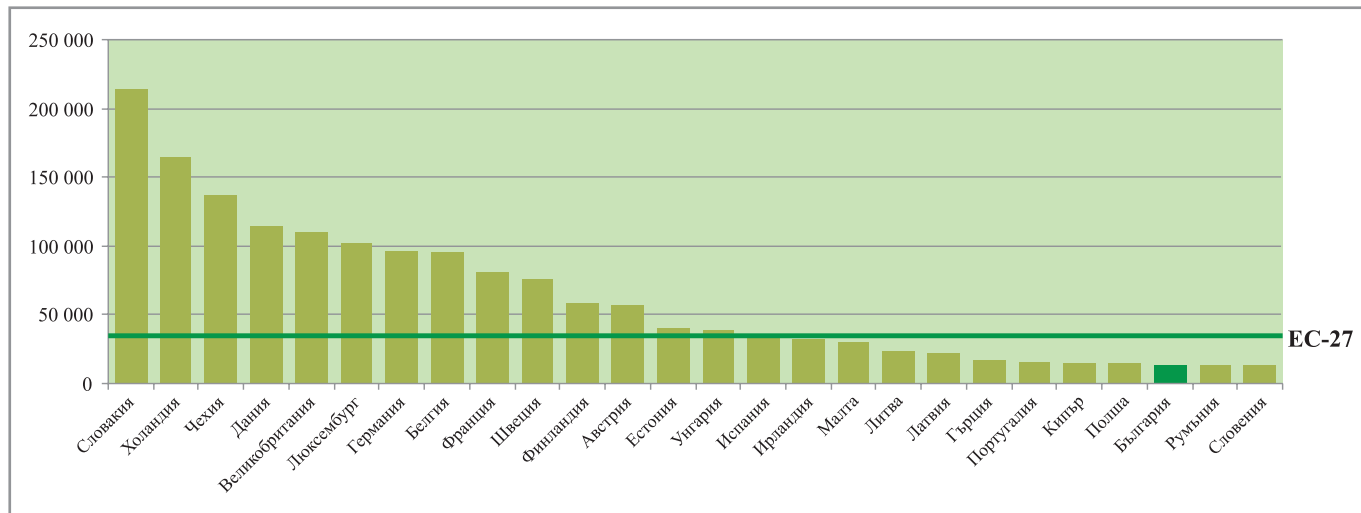
Източник: EU FADN Database - 2008

Графика 21. Средно междинно потребление на стопанствата в ЕС - евро

Източник: EU FADN Database - 2008

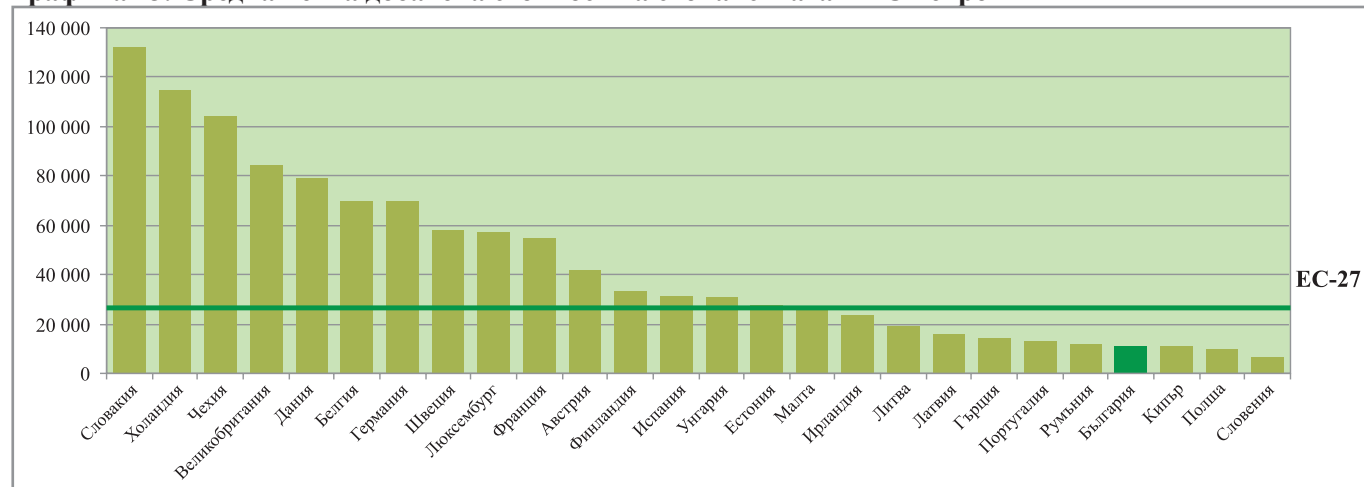
Графика 22 Среден брутен доход на стопанствата в ЕС - евро

Източник: EU FADN Database - 2008

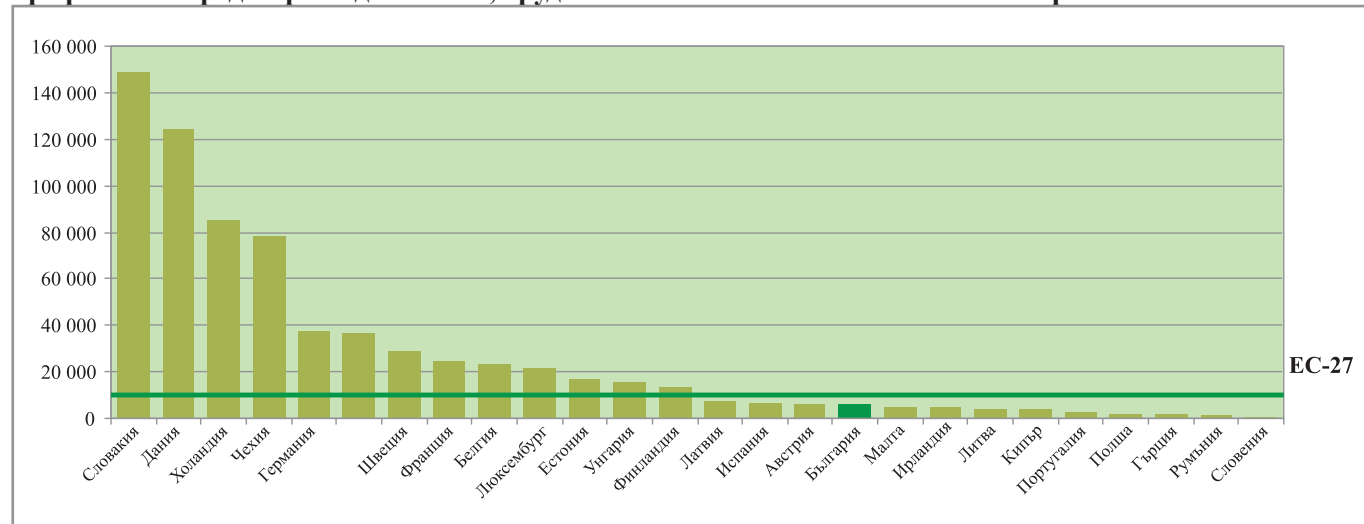
ИКОНОМИЧЕСКИ РЕЗУЛТАТИ НА ПРОФЕСИОНАЛНИТЕ СТОПАНСТВА В ЕС през 2008 г.

Графика 23. Средна нетна добавена стойност на стопанствата в ЕС - евро

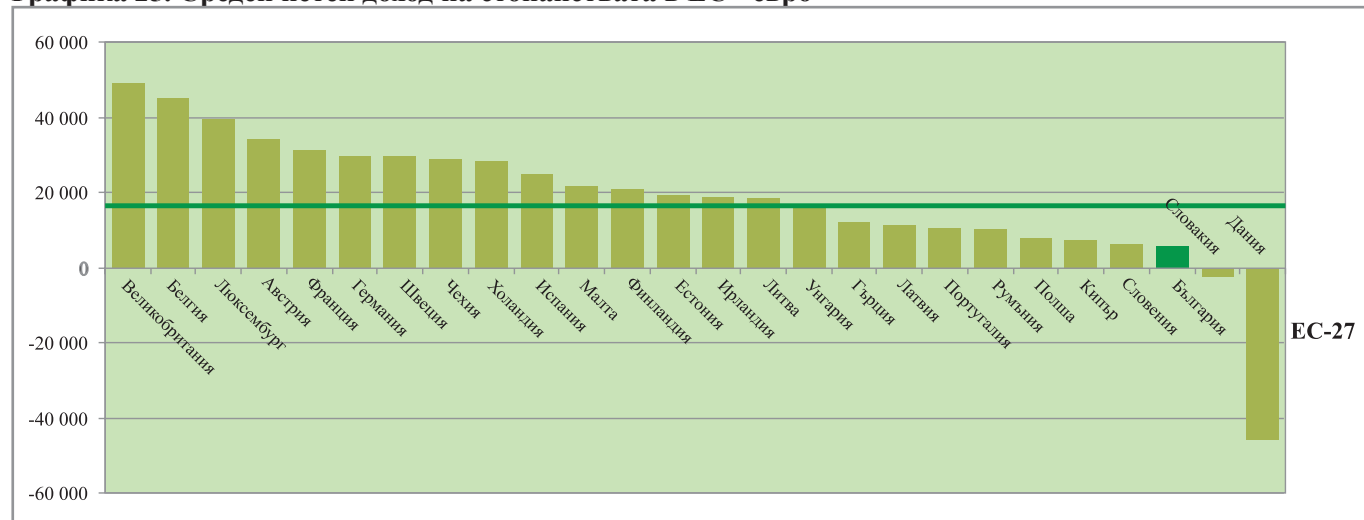
Източник: EU FADN Database - 2008

Графика 24. Средни разходи за земя, труд и капитал на стопанствата в ЕС - евро

Източник: EU FADN Database - 2008

Графика 25. Среден нетен доход на стопанствата в ЕС - евро

Източник: EU FADN Database - 2008

ФУНКЦИОНИРАНЕ НА СЗСИ

Около 80 хил. земеделски стопанства от страните членки на ЕС участват в СЗСИ

Системата за земеделска счетоводна информация е създадена в ЕС през 1965 година с регламент 79/65/СЕЕ и има за основна цел ежегодно събиране и обобщаване на информация за доходите на земеделските стопанства.

СЗСИ е важен инструмент за мониторинг на Общата селскостопанска политика на ЕС. Тя предоставя данни, необходими за вземане на политически решения и за анализ на ефектите от тях, както и за разработване на симулативни модели за оценка на резултатите от евентуални решения.

Извадката на СЗСИ в ЕС включва около 80 хил. стопанства. Те са представителни за съвкупността от около 5 млн. стопанства в държавите членки, които покриват 90% от общата ИЗП и от земеделската продукция на общността. България участва в извадката с 2 хил. земеделски стопанства.

Всяка страна определя орган за връзка с ЕК

Отдел “Агростатистика” при МЗХ е определен за орган за връзка с Европейската комисия и отговаря за изграждането и функционирането на СЗСИ в България. Органът за връзка с ЕК определя начина за събиране на информацията, контролира и обработва индивидуалните данни и публикува окончателните резултати, в съответствие с изискванията на ЕК и националните нужди.

Индивидуалните данни на стопанствата са конфиденциални

Индивидуалните данни на земеделските стопанства, включени в СЗСИ, са защитени със Закона за статистиката. Те не могат да бъдат разгласявани или използвани за данъчни и други цели.

Допълнителна информация за СЗСИ (FADN – Farm Accountancy Data Network) може да се получи на следния адрес на страницата на Европейската комисия: http://ec.europa.eu/agriculture/rica/index_en.cfm

ПОЛЕ НА НАБЛЮДЕНИЕ НА СЗСИ

117 572 професионални стопанства с размер над 1 ик. ед. формират полето на наблюдение на СЗСИ през 2008 година

Съгласно методологията на ЕС в полето на наблюдение на СЗСИ са включени земеделските стопанства, които са с пазарна насоченост. По този начин полето на наблюдение на СЗСИ е подсъвкупност на единиците, анкетирани при преброяване на земеделските стопанства.

Резултатите от проведеното през 2003 г. преброяване на земеделските стопанства в България показват, че земеделските стопанства в страната са около 665 хиляди, със среден размер на ИЗП около 44 дка.

През 2007 година, по данни от проведеното наблюдение за структурата на земеделските стопанства, техният брой намалява с близо 25% и се увеличава размерът на средната използвана земеделска площ до 63 дка.

След анализ на резултатите за типологията и общата стандартна разлика (СР) на земеделските стопанства в страната е взето решение, че в полето на наблюдение на СЗСИ ще се включват всички стопанства с икономически размер над 1 ик. ед. Това представлява около ¼ от стопанствата, които формират 80% от общата СР на страната.

ИЗВАДКА НА СЗСИ

2001 стопанства участват в СЗСИ през 2008 година

Представителната извадка на СЗСИ включва 2001 земеделски стопанства, подбрани на база тяхната специализация и икономически размер. Нейното изпълнение започна през 2002 година с участието на 91 стопанства. През следващите години техният брой постепенно се увеличава, като през 2007 година достига 1916 стопанства. През 2008 година в системата участват 2001 професионални стопанства.

След присъединяването на България към ЕС, в периода 2007-2009 година, СЗСИ ще предоставя представителна информация за доходите от земеделска дейност на национално ниво, а след 2009 година ще бъдат публикувани и регионални данни.

Участието на земеделските стопанства в системата е на доброволен принцип. Те се набират до запълване на броя, фиксиран в извадката, на определеното географско ниво, специализация и икономически размер.

ИЗПОЛЗВАНИ ДЕФИНИЦИИ

Използвана земеделска площ (ИЗП)

Използвана земеделска площ е площта, използвана от стопанството, независимо от собствеността ѝ. В ИЗП се включват обработваемата земя, трайните насаждения, семейните градини и постоянно затревените площи (ливади и пасища), които се използват само от изследваното стопанство.

Типология на стопанствата

Типологията на стопанствата позволява да се определят специализацията и размерът им, като се използва единен метод за класифициране на стопанствата в зависимост от дела на отглежданите от тях култури и животни, изчислен в стандартни разлики.

Типът на стопанството има 4 нива на детайлизация – общ, основен, специфичен и подразделение на специфичния. Стопанствата се групират в девет общи типа: полски култури, зеленчуци, трайни насаждения, преживни животни, непреживни животни, смесени растениевъдни, смесени животновъдни, смесени растениевъдно-животновъдни и неклассифицирани стопанства.

Специализация на стопанствата

Специализацията на стопанството се определя по схема за класификация, заложена в Решение 85/377, приложение II на ЕС, в зависимост от дела на частичните стандартни разлики по култури и категории животни. Стопанството е специализирано в дадено производство, когато 2/3 от общата му стандартна разлика се получава от това производство.

Икономически размер

Икономическият размер на стопанството се измерва в икономически единици и позволява сравнение на стопанства с различни специализации, при които физическият размер (средна площ, брой животни и т.н.) не носи достатъчно информация. Икономическият размер на едно стопанство се определя като общата стандартна разлика на стопанството се раздели на 1200 евро. Полученият коефициент се нарича икономическа единица (ик. ед.). Една икономическа единица е равна на 1200 евро.

Стандартни разлики (СР)

Стандартните разлики са показатели, които се изчисляват за различните култури и категории животни. Те се получават като от стойността на продукцията от 1 декар/1 животно се извадят част от преките разходи (за семена, торове, препарати, фуражи, медикаменти и др.).

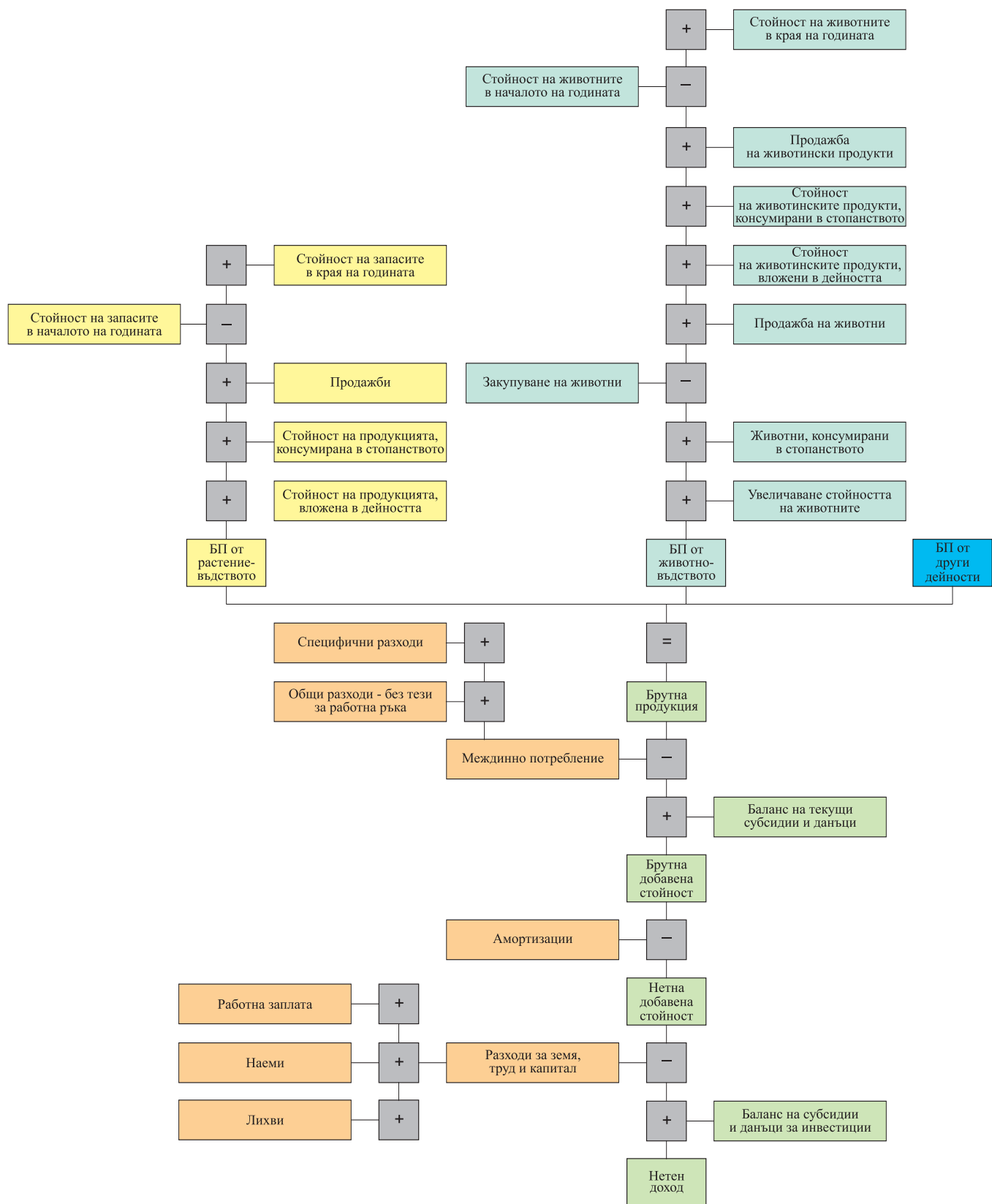
Годишна работна единица (ГРЕ)

1 годишна работна единица е равна на отработените часове от един работник на пълно работно време в рамките на една година. В България се приема, че 1 ГРЕ е равна на 1856 отработени часа в годината или 232 човекодни.

ИЗПОЛЗВАНИ ДЕФИНИЦИИ

Брутна продукция	Продукция от растениевъдство + продукция от животновъдство + приходи от други дейности.
Продукция от растениевъдството	Приходи от продажба на продукция + вложени продукти в дейността на стопанството + собствена консумация и плащания в натура + запаси на продукция в края - запаси на продукция в началото.
Продукция от животновъдството	Приходи от продажба на животни и животинска продукция + вложени продукти в дейността на стопанството + собствена консумация и плащания в натура + запаси на продукция в края – запаси на продукция в началото + стойност на животните в края – стойност на животните в началото – стойност на закупените животни.
Приходи от други дейности	Приходи от извършени услуги + приходи от отдаване на машини под наем + лихви по банкови сметки на стопанството + приходи от агротуризм + приходи от отглеждане на животни по договор + приходи от продажба на дълготрайни материални активи, стоки и материали + приходи от неселскостопански площи + други приходи.
Междинно потребление	Специфични разходи за растениевъдство + специфични разходи за животновъдство + разходи за работна ръка и механизация – разходите за заплати и осигуровки + режийни разходи (електроенергия, горива, вода и др.) + други общи разходи за дейността.
Специфични разходи за растениевъдство	Разходи за семена (собствени и закупени) + разходи за торове + разходи за препарати за растителна защита + други специфични разходи.
Специфични разходи за животновъдство	Разходи за фуражи (собствени и закупени) + други специфични разходи.
Разходи за механизация	Разходи за външни услуги + разходи за поддръжка на машини (вкл. резервни части и услуги) + разходи за горивно-смазочни материали.
Други общи разходи	Разходи за поддръжка на сградите (вкл. резервни части и услуги) + разходи за електричество + разходи за горива + разходи за вода + разходи за застраховки + други разходи.
Разходи за земя, труд и капитал	Разходи за заплати и осигуровки + разходи за наем на земя + разходи за лихви.
Брутна добавена стойност	Брутна продукция – междинно потребление – разходи за данъци и такси + приходи от субсидии за текуща дейност.
Нетна добавена стойност	Брутна добавена стойност – разходи за амортизации.
Нетен доход	Нетна добавена стойност – разходи за земя, труд и капитал + приходи от субсидии за инвестиции.
Оборотен капитал	Стойност на запасите от материали и продукция + наличност в каса и банка + вземания от клиенти.

ИКОНОМИЧЕСКИ ИНДИКАТОРИ, СЪГЛАСНО МЕТОДОЛОГИЯТА НА ЕС ЗА СЗСИ

ИЗПОЛЗВАНИ СЪКРАЩЕНИЯ И ЗНАЦИ

СЗСИ	Система за земеделска счетоводна информация
МЗХ	Министерство на земеделието и храните
ЕС	Европейски съюз
ЕК	Европейска комисия
БП	Брутна продукция
БДС	Брутна добавена стойност
НДС	Нетна добавена стойност
НД	Нетен доход
ГРЕ	Годишна работна единица
ик. ед.	Икономически единици
дка	декари
лв.	лева
бр.	брой
ИЗП	Използвана земеделска площ
СР	Стандартни разлики
:	Данните не подлежат на разпространение